

Kráľovní

Poviedky a básne
pre deti a nástročných

Kráľovná

Poviedky a básne
pre deti a nástročné

Kráľovná

**Povedky a básne
pre deti a nástročných**

© Perfekt 2021

Texts/Texty © Elena Antalová, Ivana Csalová, Beatrica Čulmanová, Marta Hlušíková, Radovana Jágriková, Danica Kučerová, Kristián Lazarčík, Marta Lehetová, Vladimír Leksa-Pichanič, Gabriela Magalová, Martin Makara, Magdaléna Martišková, Renáta Matúšková, Ema Micháleková, Mária Ngová, Ivana Ondriová, Petra E. Martinková, Paulína Simmonds, Anna Timková Lazurová, Mária Vrkoslavová-Ševčíková

Illustrations/Illustrácie © Collective of illustrators participating in Albin Brunovsky BIB-UNESCO workshop/Kolektív ilustrátorov zapojených do BIB-UNESCO workshopu Albína Brunovského

KRÁĽOVNÁ

16. ročník poviedok pre deti a nástročných

Vydal Perfekt, a. s., Cukrová 14, 811 08 Bratislava, ako svoju 904. publikáciu.

Rok vydania 2021

Prvé vydanie

Garant literárnej súťaže: Peter Karpinský

Editorka: Zuzana Katrušinová

Redaktorka: Alexandra Sopkuliak

Jazyková redaktorka: Nikola Štaudnerová, Edita Škodová

Preklad do rómskeho jazyka: Jozef Facuna

Jazyková korektúra rómskeho prekladu: Eva Gašparová

Grafická úprava a zalomenie: Pavol Janoško, DTP Perfekt

Tlač: KASICO, a. s., www.kasico.sk

Knihu so zľavou si môžete objednať vo vydavateľstve PERFEKT, Cukrová 14,

811 08 Bratislava 1, e-mail: odbyt@perfekt.sk alebo na www.perfekt.sk.

Elektronickú verziu tejto knihy si môžete kúpiť na www.martinus.sk a www.dibuk.sk.

ISBN 978-80-8226-019-2

www.perfekt.sk

ZVLÁŠTNÝ ROK

(AJ PRE LITERATÚRU)

Rok 2020 bol trochu zvláštny, ba vlastne bol úplne iný, než tie, ktoré sme doposiaľ zažili. Choroba, ktorá má síce veľmi pekné meno – korona, teda koruna, korunka, ale je veľmi zákerná a nebezpečná, nás všetkých nejako poznačila. Bol som zvedavý, či sa táto situácia prejaví aj v poviedkach a básňach, ktoré autorky a autori poslali do súťaže vyhlásenej vydavateľstvom Perfekt.

Veruže sa prejavila. Okrem toho, že sa v textoch vyskytli napr. motívy šitia rúšok (*Ježibaba na dôchodku*), domácej karantény (*Inak, ja som Jožo*), občasnej nudy a smútku za kamarátmi, oveľa výraznejšie som cítil vplyv korony v celkovej „nálade“ súťažných prác. Pokým po iné roky sa v textoch objavil humor a niektoré poviedky a básničky boli vtipné, takže som sa pri ich čítaní smial alebo aspoň usmieval, v tomto roku bolo všetko vážne. Naozaj. Keď si prečítate zborník, pochopíte, o čom hovorím. Možno sa v ňom nájde kde-tu niečo zábavné, čo vás rozosmeje, ale celkovo som mal pri čítaní všetkých prác akýsi pocit smútku. Zdá sa, že čas, keď súťažné poviedky a básne vznikali, nás na chvíľu dostal do stavu sklúčenosti a strachu, a hoci si to autorky a autori ani neuvedomovali, pretavilo sa to aj do ich diel.

Tak ako v ostatných ročníkoch, aj v roku 2020 sa v súťaži najčastejšie objavili poviedky, ktoré tematizovali rodinu. Možno preto, že v tomto roku sme doma s rodinou, pre tú nešťastnú koronu, strávili viac času. V textoch sa vyskytla rodina fungujúca i nefungujúca, prípadne s rodinou spojený pocit odcudzenia (*Ja som tu len Paľko; Odíď z mojej izby*), hádky v rodine, ale aj rodina milujúca, ktorá ponúka zázemie a opateru (*Bruchoryby*). Žiaľ, prítomný je aj smutný motív smrti príbuzného či blízkeho človeka (*Čierny chvostík; Ružové listy; Nedohrané*), hoci v poviedkach je spracovaný veľmi jemne.

Druhá veľká téma býva škola (*Nech im nie je zima*) a potom dospievanie, čo je celkom logické, v škole deti strávia takmer polovicu dňa, tu sa socializujú a vytvárajú si priateľstvá „na život a na smrť“ (*Nie vždy je všetko jednoduché*). Nuž a puberta... podľa mňa, je to dosť problematické obdobie a mladý človek vtedy zažíva obrovský zmätok a trápenie (*Byť iný nie je zlé*), no zároveň prichádzajú aj prvé lásky.

Zaujímavé boli aj texty, ktoré zdanlivo opisovali každodennú realitu, ja som si ich nazval „príbehy z ulice“ (*Melařka a Tricařcento*), prípadne poetické až skoro básnické texty (*Tinka – malá moreplavkyňa; Tvar slnka; Motýlie šťastie*). Nechýbali ani príbehy, ktoré tematizovali v spoločnosti marginalizované skupiny (*Lekárka*), pričom sa v nich nevyskytovali len heslá, že sme si všetci rovní, ale ak literatúra môže ponúkať príklady hodné nasledovania, tak tieto poviedky boli presne o tom.

Pre mladých čitateľov budú určite zaujímavé i dobrodružstvá z prírody a vidieka (*Kráľovná; Koľajnice do kopca*) a príbehy plné kúzla a tajomstiev (*Povalový čarodejník*).

Pri básnických textoch bola situácia podobná. Možno preto, že poézia pre deti a mládež je hravejšia (*Veľa otázok; Bublíny*;

Horor v kuchyni; Strechopárty), ojedinelé prvky humoru, o ktorom som na začiatku písal, sa objavovali práve tu (*Krokodíl; Obľudy, von z budy!*; *Popletená škola*). Niektorí autori zas ponúkli myšlienково náročné, ale nádherné poetické cykly (*Rozpoviem ti...*). Ani básne neobchádzali niektoré aktuálne témy súčasnosti, napríklad závislosť od počítačov a techniky (*Návšteva u psychológa*) alebo pobláznenie všetkým bio, napríklad *BIO(mama)*, a veľmi vtipne ich zveršovali. Aj medzi poéziou sa občas objavili zádušné smutné básničky (*Sen handrovej báby*), no aj zvláštne básne, ktoré vychádzali zo starých antických báji (*Dve básne o kráľovi Midasovi*).

Témy objavujúce sa v próze i poézii sú teda naozaj veľmi pestré a verím, že oslovia všetkých malých i veľkých čitateľov. Verím však, že rok 2021 už nebude „zvláštny“ a vo všetkých súťažných prácach, ale aj v našich životoch bude viac humoru.

Peter Karpinský

Antonio Reinhard, Indonézia

Máme čudného suseda. V záhrade, ktorá skôr pripomína nejakú džungľu, má veľkú drevenú sochu akéhosi starca s otvorenými ústami a vydeseným výrazom v tvári. Totálne strašidelné. Volá sa Silvester. Myslím toho suseda, nie tú sochu.

Ešte nikdy som nevidela, aby Silvestra niekto navštívil. V zime sa ledva mihne po ulici, len čo si zájde kúpiť niečo do malých potravín na rohu – a to je tak všetko. Pri nikom sa nepristaví, okolo seba sa neobzrie. Zhrbený, kráča isto, hľadiac do zeme. Akoby okolitý svet ani neexistoval.

Ak mám povedať pravdu, myslím si, že cez tie špinavé okná na veľkom dome, v ktorom býva, žiaden okolitý svet ani nevidno. Podľa mňa ani nevie, kedy deň vystrieda noc, lebo cez zaprášené sklá nemá slnko žiadnu šancu preniknúť. Keď som bola trochu menšia, myslela som si, že je to strašidelný dom. Vlastne aj je.

Mama mi radila, aby som sa tomu domu vyhýbala, lepšie povedané, aby som sa vyhýbala susedovi Silvestrovi. A mamu, samozrejme, treba poslúchať. Väčšinou ju aj poslúcham, ale mamička, žiaľ, nevie, že najlepšie miesto, kde sa dá hrať pri rieke, je hneď pod Silvestrovým domom. Plochá skala tam vytŕča dosť na to, aby si na ňu človek kľakol a rukou sa načiahol do vody. Je to ako mini skalnaté mólo, odkiaľ môžete všeličo poslať po vode.

Najradšej posielam rôzne odkazy vo fľaši. Väčšinou tam napíšem niečo pekné, podpíšem sa, napíšem svoju adresu, aby mi ten, kto môj odkaz nájde, mohol odpísať, a pošlem to po rieke. Dúfam, že si tak raz nájdem kamaráta z ďalekých krajov, s ktorým si potom budeme písať. Vedeli ste, že rieky sa vlievajú do morí? Možno si môj odkaz nájde niekto pri mori! Podľa mňa by to bolo totálne super!

Dnes od rána myslím len na to, ako sa pôjdem hrať k rieke. Sneh už sa roztopil, slniečko svieti aj zem sa oteplila. Vykúkajú z nej prvé jarne kvietky: žlté podbele. Vždy, keď ich vidím, zlepšia mi náladu. Znamená to, že jar už je tu! A ja milujem jar zo všetkých ročných období najviac!

Na moje súkromné slávnostné otvorenie tohtoročnej sezóny hier pri rieke som si zhotovila špeciálnu loďku z oranžovej polystyrénovej vamičky. Mamička v nej kupuje kurča zo supermarketu, ale piecť sa v nej nesmie, lebo by vraj v rúre zhorela. Na palubu som pripevnila špeciálny odkaz zalepený v plastovom vrecúšku. Dúfam, že nenasiakne vodou. Do stredu som zastokla stožiar s vlastnoručne vyrobenou vlajkou a loďku som vyzdobila nezmazateľnou fixkou, ako sa patrí. Vyzerá super! Určite bude parádne plávať po rieke.

Na moje obľúbené miesto sa ide po úzkom chodníku, čo vedie medzi dvoma plotmi: naším a tým Silvestrovým. Na brehu rieky rastie pár štíhlych stromov, ale v tomto období iba začínajú pučať. Kde-tu sa mihne nejaký kúsok zelene. Pôda ešte nie je úplne suchá, lebo sneh sa roztopil len prednedávnom, ale to mi vôbec neprekáža. Mám čižmy od mamičky a teplú bundu, ak by slnko zašlo a vzduch by sa náhle ochladil.

Som na mieste. Pozerám, že rieka je stále dosť kalná a divoká. To je v tomto čase normálne. Sneh sa ešte stále topí a berie so sebou aj kúsky rozmočenej hlíny, preto rieka vyzerá, akoby bola špinavá. Keď sa načiahnem a prstami prejdem po hladine, cítim, aká mrazivo studená je jarná voda. Brrr! Silný prúd mojej loďke pomôže, aby sa plavila rýchlejšie, a ktovie? Možno sa dostane ďalej, ako snívam a dúfam.

Skala je trochu šmykľavá od vlhkosti, ale to nič, dám si predsa pozor. Chcem loďku pustiť ďalej od brehu, aby sa nikde nezachytila a plávala ďaleko-predaleko. Potrebujem sa načiahnuť ešte trošku ďalej... Len kúsok... Ešte centimeter ďalej... Šmyk! Ach, čo to?!? Čľup! Čo to... Čo sa to deje? Áaaaa! Tá voda je taká studenáááá! Pomôc! Nevieť sa zachytiť! Voda ma berie... Pomôc! Lapám po vzduchu... Pomôc!!! Ticho... Tma.

• • •

Otváram oči. Vidím pavučinu na stropce... Špinavé okná... Kde som to? Čo sa stalo? Ach, aká mi je zima... Tá deka vôbec nepomáha... Počkať, deka? Kto ma do nej zabalil?

„Kristínka! Žiješ?“ prihovára sa mi akýsi neznámy hlas. No keď sa za tým hlasom otočím, zbadám známú tvár... Silvester.

„Hiii,“ zhýknem od strachu.

„Neboj sa, už je dobre. Trochu si sa nalogala tej vody a chvíľu si bola mimo, ale už je dobre. Rodičia sú doma?“

„Ne... Nevieť... Nechápem... Spadla som? Topila som sa? Nič si nepamätám...“

„Áno, začul som krik o pomoc, tak som vybehol z domu a videl som, ako ťa rieka odnáša. Tak som ťa rýchlo vytiahol.“

„Takže... ste ma vlastne zachránili?“

Ali Asghar Bagherzadeh Matak, Irán

„Heh, nuž, asi áno,“ nsmelo priznáva a podáva mi práve vy-
lúhovaný horúci čaj. „Páči sa, pi. Musíš sa zohriať, lebo dostaneš
zápal pľúc. Zájdem sa pozrieť, či už máš rodičov doma.“

„NIE!“ vykriknem od strachu. Keď sa mamička dozvie, čo
som porobila... Uškrtí ma! Už mi nikdy nedovolí ísť sa hrať k rie-
ke. Mám po chlebe!

„Prečo nie? Potrebuješ sa ísť prezliecť, zohriať, oddýchnuť si
po tej príhode...“

„Áno, pôjdem. Ale... mama ma uškrťí,“ priznávam sa napokon.

„Ale čoby... Bude celá šťastná, že sa nič horšie nestalo.“

„To vy nepoznáte moju mamu... Keď ju rozčúlim...“

„Ale to je predsa normálne. Všetky matky majú taký inštinkt. Boja sa o svoje deti. Keď raz budeš mama, tiež to pochopíš,“ dodal Silvester zadumane.

„Ujo Silvester?“ nedá mi neopýtať sa na to, čo mi vrta v hlave už roky. „Čo to tam máte v záhrade? To strašidlo myslím.“

„Hahaha, že strašidlo,“ rozosmiala som starého pána, „to je len starý úl!“

„Úl? Akože sa tam chovajú včely?“

„Áno, kedysi som mal roj včiel a medu dosť pre celú rodinu. Dokonca sme ho aj predávali. Moja manželka Julka med milovala.“

„A prečo už nechováte včely?“ pýtam sa ďalej a upíjam si z horúceho čajíka. Je vynikajúci. Taký som ešte nepila.

„Roj zanikol. To sa stáva, keď zomrie kráľovná.“

„Kráľovná zomrela?“

„Áno. Každý úl má kráľovnú, vďaka ktorej včielky pracujú, vyrábajú med a všeličo iné. Drží pohromade celé spoločenstvo a stará sa o to, aby roj nezanikol. No ak zomrie, všetko sa rozsype. Robotníčky prestanú pracovať, nerodia sa nové včielky a napokon...“ Silvester hovorí pomaly a cítim, že sa mu o tom ťažko rozpráva.

„To je škoda.“

„Áno, ale sú aj horšie veci. Napríklad, keby si zomrela ty, bola by to omnoho väčšia strata.“

„Ďakujem ešte raz, že ste ma zachránili. A kde je Julka?“ opýtam sa, ale už po chvíli si uvedomujem, že to bola veľmi hlúpa otázka.

„Julku si nikdy nestretla. Zomrela skôr, ako si sa narodila.“

„Aha, to je smutné...“

„Áno, to je. Ona bola skutočná kráľovná. Kráľovná tohto úľa. Keď odišla na druhý svet, všetko sa pokazilo. Všetko schátralo. Už nič nie je ako predtým,“ povedal a otočil sa k peci. Pozbieral nádoby a odložil ich do špinavého umývadla.

„Chápem. Chýba vám.“ Na chvíľu neviem, čo mám povedať. Možno sa radšej poberiem domov. Čaj som už vypila. „A nedá sa ten úl ešte napraviť? Viete... Doniesť tam nový roj alebo niečo také.“

„Pomohla by len nová kráľovná. Všetko by sa muselo začať odznova.“

„A vy nechcete novú kráľovnú?“

„Nooo, nie, Kristínka. Už je neskoro. Pre mňa existovala len jedna kráľovná. S úľom by sa hádam ešte dalo niečo vymyslieť, ale ja už na to nemám silu.“

„Tak vám pomôžem,“ zrazu mi v hlave skrsol nápad. „Prinesieme novú kráľovnú a vy ma naučíte, ako sa o včielky postarať.“

„To je od teba pekné, ale to nie je len tak. Ako med lízať.“

„Nevadí, ja sa to naučím,“ trvám na svojom. Silvester mlčí a prechádza sa po miestnosti, premýšľajúc, ako ma odradiť od tohto šialeného nápadu. „Vy ste zachránili mňa, tak ja teraz zachránim... váš úl! To je spravodlivé, nie?“

Silvester len pochoduje po miestnosti a škrabe sa po zátylku. Asi také niečo odo mňa nečakal. A úprimne, aj mňa to prekvapilo. Veď ešte pred pár hodinami som si myslela, že Silvester je čudák so strašidlom v záhrade a treba sa mu na míle vyhýbať.

„No dobre, ty malá včelárka, ale teraz už musíme ísť za vašimi, budú sa o teba báť.“

„Takže áno?!? Súhlasíte, ujo Silvester? Hurá! Budeme mať novú kráľovnú!“

Od toľkej radosti a nadšenia už ani necítim, že mi je strašná zima. Silvester sa len usmieva popod fúzy a krúti hlavou. Ja sa však teším! Myšlienka na nové dobrodružstvo ma hreje pri srdci. Naučím sa včeláriť! To bude super! A popritom hádam stihnem aj umyť tie špinavé okná. Len dúfam, že mamička ma neuškrtní, keď jej to všetko porozprávam...

Dávid Dziak

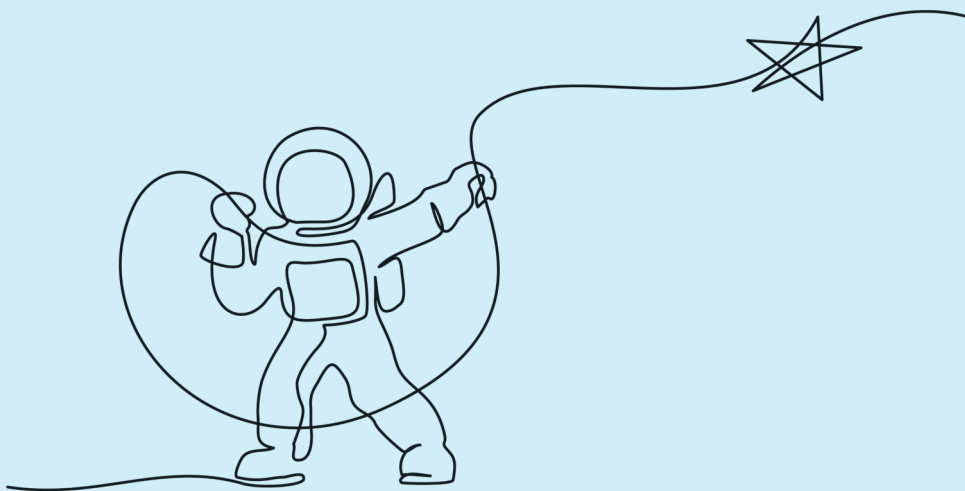
VEĽA OTÁZOK

Mám veľa otázok,
zistil som však,
že na akomsi konci
budem anjelom.
No ja neviem,
či ním vôbec chcem byť.
Doposiaľ som chcel byť astronautom.
A vraj aj pred narodením
som bol anjelom.

Oco v tom teda nemá veľmi jasno.

Ja však viem,
že nikam nechcem odletieť.
Chcem byť tu,
pri mame a ocovi,
a hlavne – ja chcem byť ja –
stále.

MOTÝLIE ŠŤASTIE

Na veľkej sedmokráske sedel motýľ a zadumane pozoroval pracovité včely. Nebol príliš šťastný. Celú motýliu večnosť totiž hľadal niekoho, kto by mu rozumel.

Okolo lietali modré, žlté a biele motýle a trochu ním opovrhovali. Bol iný. Mal fialkové krídla so žlto-čiernymi očkami, asi ho pokladali za príliš výstredného.

„Čo si o sebe myslíš?“ zlostil sa motýľ belások.

„Je namyslený,“ huhňal ružový motýľ, lebo bol trochu prechladnutý, „a kde sa tu vôbec vzal? Toto je naša lúka.“

„Asi svoj deň dožijem sám,“ pripravil sa Okáčik na najhoršie, ale hľadať neprestal.

Podvečer, keď kvety, obraté o všetok peľ, zatvárali hlavičky a včely dávno driemali pri matke kráľovnej, zazrel na treťom kvietku od neho sedieť čosi, čo bolo fialové. Malo to žlto-čierne očká a bolo to smutné a melancholické.

Zatrepotal krídelkami, vzniesol sa a klesol na sedmokrásku. Na ľavé krídelko mu práve padla obrovská kvapka večernej rosy. Vtedy uvidel, že to krásne z tretieho kvietka letí k nemu. Vypál posledné sily, pokúsil sa dotknúť toho druhého, ale ten, zasiahnutý spľškou lupienkov veľkej sedmokrásky, spadol do trávy.

Slnko zapadlo a dva krásne, mimoriadne zvláštne motýle sa konečne stretli.

Anantjeet Kaur, India